

Factsheet

Rechtsbescherming personen

Praktische informatie over de
verschillende rechtsbeschermingsvormen
voor personen in Nederland

Redactie

Marga Nieuwenhuijse

Kasper Kruithof

Han Mennen

Vormgeving

Danielle Baas

Bronnen

www.rechtspraak.nl

www.rocketlawyer.nl

www.rijksoverheid.nl

Alle informatie over mentorschap, bewindvoering en curatorschap zijn grotendeels afkomstig van www.rechtspraak.nl.

Versie mei 2025

Samenwerkingspartners

Inhoud

Inleiding	4
Vormen van rechtsbescherming	5
Ouderlijk gezag	6
Mentorschap	10
Bewindvoering	12
Curatorschap	15

Inleiding

Mensen met een verstandelijke beperking zijn afhankelijk van anderen voor het maken van beslissingen, bijvoorbeeld over verzorging, financiën, bezittingen en begeleiding. Voor mensen die kwetsbaar zijn is het vaak noodzakelijk om een vertegenwoordiger aan te stellen die beslissingen kan nemen en belangen behartigt.

In deze factsheet vind je een overzicht van de verschillende rechtsvormen die bestaan. We leggen uit wat deze rechtsvormen inhouden en wanneer een bepaalde rechtsvorm van toepassing is.

De meeste informatie uit deze factsheet is afkomstig van www.rechtspraak.nl, www.rocketlawyer.nl en www.rijksoverheid.nl. Hier zijn ook de formulieren voor aanvraag te vinden.

Vormen van rechtsbescherming

< Jonger dan 18 jaar

Ouderlijk gezag

Ouderlijk gezag betekent dat je verantwoordelijk bent voor de opvoeding en verzorging van jouw kind. Ouders met gezag kunnen geld van hun kind beheren en (mee)beslissen over belangrijke zaken, zoals medische behandelingen en schoolkeuze. Ouderlijk gezag stopt op de dag dat het kind 18 jaar wordt.

> Ouder dan 18 jaar

Er zijn drie manieren om iemand die ouder is dan 18 jaar te beschermen. Curatele is de zwaarste daarvan. Het is daarnaast mogelijk om bewind en mentorschap te combineren.

Mentorschap

Als iemand niet kan beslissen over persoonlijke (niet-financiële) zaken, zoals verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding. De rechter benoemt een mentor die de beslissingen voor hem of haar neemt.

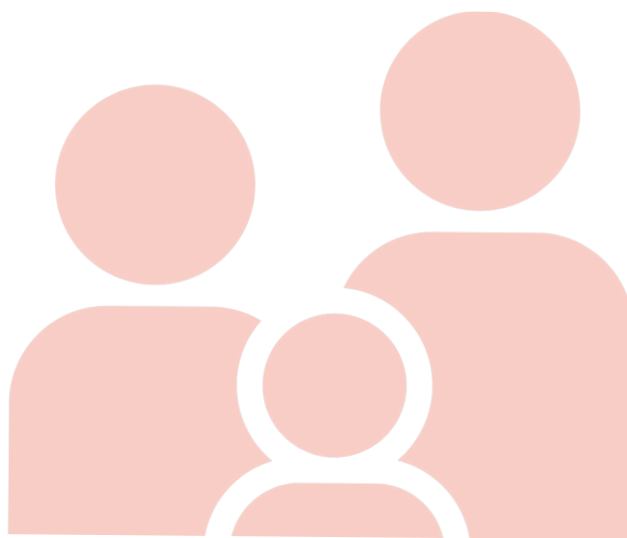
Bewind

Als iemand niet in staat is zijn eigen geldzaken te regelen, dan benoemt de rechter een bewindvoerder die dit voor hem of haar doet.

Curatele

Als iemand zijn geldzaken en persoonlijke zaken niet kan regelen, wordt er door de rechter een curator aangesteld. Iemand die onder curatele staat is handelingsonbekwaam.

Ouderlijk gezag

Ouderlijk gezag uitgelegd in tien vragen en feiten

Wat houdt ouderlijk gezag in?

Als je het ouderlijk gezag hebt over je kind, ben je verantwoordelijk voor de verzorging en opvoeding totdat het kind 18 jaar wordt. Je beslist over belangrijke zaken zoals medische behandelingen. Daarnaast voer je officiële handelingen uit namens het kind, zoals het aanvragen van een paspoort. Ook kun je het vermogen van je kind beheren. Verder ben je wettelijk aansprakelijk en treed je op als zijn of haar wettelijk vertegenwoordiger.

Onder 'ouder' verstaat de wet:

- de biologische moeder
- de man die met de biologische moeder getrouwd was of een geregistreerd partnerschap had tijdens de geboorte van het kind (dit hoeft niet de biologische vader van het kind te zijn)
- de adoptieouders
- de gehuwde of geregistreerde vrouwelijke partner van een vrouw die door middel van een anonieme zaaddonor een kind heeft gekregen
- de ouder die het kind heeft erkend

- de ouder van wie het ouderschap wettelijk is vastgesteld

Wanneer heb of krijg je ouderlijk gezag?

Ouderlijk gezag krijg je automatisch als je de biologische moeder bent en 18 jaar of ouder bent als het kind geboren wordt. Ook krijg je automatisch ouderlijk gezag als je op het moment van de geboorte van het kind getrouwd bent met de moeder of een geregistreerd partnerschap hebt. Is je kind al geboren en ga je daarna trouwen of een geregistreerd partnerschap aan, dan krijg je ook automatisch het gezag, mits je het kind hebt erkend. Daarnaast geldt automatisch gezag als je je kind hebt geadopteerd, of als je het kind hebt erkend op of na 1 januari 2023.

Minderjarigen kunnen pas vanaf hun 16e jaar ouderlijk gezag krijgen, via een aanvraag bij de rechter.

Erkenning, wat is dat?

In sommige situaties moet je een kind erkennen om juridisch ouder te worden. Erkenning houdt in dat je volgens de wet ouder wordt van een kind en er een familieband ontstaat. Dat betekent het

volgende:

- je bent verplicht het kind te onderhouden totdat hij of zij 21 jaar is
- bij een scheiding heb je omgangsrecht
- Daarnaast heb je het recht om geïnformeerd en geraadpleegd te worden.
- als de moeder hier toestemming voor geeft, kan het kind jouw achternaam krijgen
- jullie worden elkaars erfgenamen

Wanneer kun je je kind erkennen?

Je kunt een kind erkennen voor de geboorte of tijdens de aangifte van geboorte. Je kan een kind ook erkennen als het al ouder of zelfs meerderjarig is. Dit kan in elke gemeente in Nederland. Vanaf 12 jaar heb je schriftelijke toestemming nodig van het kind en de moeder. Na 16 jaar is alleen toestemming van het kind nodig. Verder is het volgens de wet noodzakelijk dat je in theorie met de moeder zou mogen trouwen en dat je niet onder curatele staat.

Hoe krijg je gezag na erkenning van je kind?

Als je een kind erkent, betekent dat nog niet automatisch dat je ook het ouderlijk gezag hebt. Dat gebeurt alleen als de rechter het gezag aan jou toekent, je het kind hebt erkend op of na 1 januari 2023 (dan krijg je automatisch het gezag) of als je een huwelijk of een geregistreerd partnerschap met de moeder van het kind hebt.

Hoe kun je gezag aanvragen bij de rechtbank?

Als biologische moeder kun je vanaf

je 16e ouderlijk gezag aanvragen bij de rechtbank, door de kinderrechter te vragen om je meerderjarig te laten verklaren. Dit kan alleen via een advocaat. Totdat de rechter met het verzoek instemt heeft een voogd het gezag over je kind zodra het geboren is.

Ouderschap wettelijk laten vaststellen

De moeder of het kind (bij 16 jaar of ouder) kan een verzoek indienen bij de rechtbank om het ouderschap wettelijk te laten vaststellen. Het ouderschap kan vervolgens wettelijk worden vastgesteld

via een procedure bij de rechtbank. Een DNA-onderzoek is hier mogelijk onderdeel van.

Ouderlijk gezag na scheiding

Als beide ouders voor de scheiding gezag hadden, verandert er na scheiding niets aan dat gezag. Heeft maar één ouder het gezag, dan heeft die ouder meer rechten dan de ouder zonder gezag. De ouder zonder gezag blijft wel verplicht financieel bij te dragen aan de verzorging en opvoeding van het kind. Ongeacht of het gezag bij één of beide ouders ligt, zijn beide ouders bij een scheiding verplicht om samen een ouderschapsplan op te stellen. Hierin worden afspraken en verantwoordelijkheden vastgelegd over de zorg voor een kind.

Welke verschillen zijn er tussen wel of geen gezag hebben?

Een ouder zonder gezag behoudt bepaalde rechten en plichten ten opzichte van het kind. Je hebt dan onder andere:

- omgangsrecht met het kind, maar ook de verplichting daartoe
- het recht om op de hoogte gehouden te worden over belangrijke zaken in het leven van je kind, zoals ziekte, ernstige problemen of het behalen van

een diploma

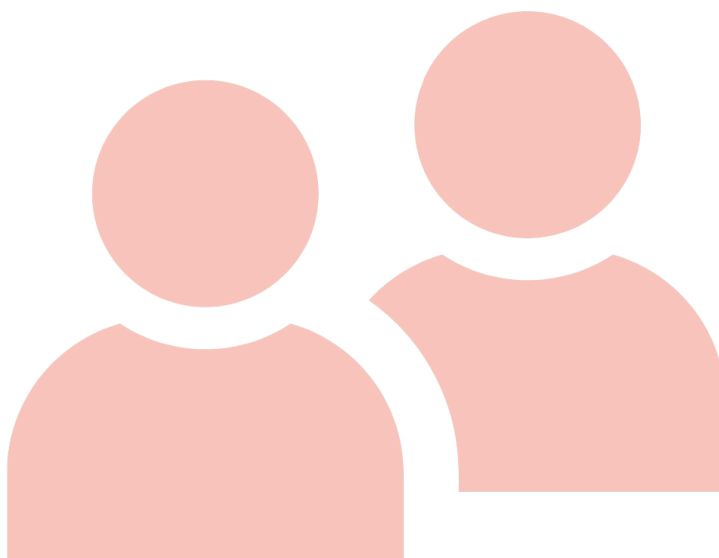
- het recht op overleg over belangrijke beslissingen, zoals verhuizing, de schoolkeuze of een medische behandeling
- de plicht om mee te betalen aan de opvoeding en verzorging van het kind.

Heb je wél het ouderlijk gezag, dan komen daar extra rechten bij. Zo mag je bijvoorbeeld namens het kind zijn of haar vermogen beheren en is de ouder zonder gezag verplicht toestemming te vragen aan de ouder met gezag, bijvoorbeeld bij een verhuizing, nieuwe school, medische behandeling, de aanvraag van een paspoort of een reis naar het buitenland.

Tot wanneer heb je ouderlijk gezag?

Ouderlijk gezag heb je totdat het kind meerderjarig wordt of als de rechter besluit dat je geen ouderlijk gezag meer hebt. Dit kan bijvoorbeeld bij verslaving of psychiatrische aandoeningen.

Deze tekst is gebaseerd op informatie van Rechtspraak.nl, Rocketlawyer.nl en de Rijksoverheid.

Mentorschap

Acht vragen en feiten over mentorschap

Wat houdt mentorschap in?

Mentorschap is bedoeld om iemand te ondersteunen die niet in staat is om zelfstandig beslissingen te nemen over zijn of haar persoonlijke zorg, zoals verpleging, behandeling of begeleiding. Een mentor wordt benoemd door de rechter.

Het gaat bij mentorschap om persoonlijke, niet-financiële zaken. De betrokkene, ofwel degene voor wie het mentorschap wordt aangevraagd, blijft handelingsbekwaam.

Wat zijn de taken van een mentor?

Een mentor heeft verschillende taken:

- het regelen van de zorg van en met zorgverleners en behandelaars
- persoonlijk contact onderhouden met de betrokkene, zodat de mentor weet hoe het met de betrokkene gaat
- de betrokkene ondersteunen of vertegenwoordigen tijdens gesprekken met zorgverleners, behandelaars of instellingen
- in actie komen als de betrokkene niet de zorg krijgt die hij nodig heeft
- ingrijpen als een situatie niet goed is voor de betrokkene. Bijvoorbeeld

als zijn of haar gezondheid achteruit gaat, of als het niet goed meer lukt om zelfstandig te blijven wonen

- verslag doen aan de rechter over het verloop van het mentorschap

Een mentor mag niet beslissen over zeer persoonlijke zaken van de betrokkene en hij betreft de betrokkene zoveel mogelijk bij zijn taken.

Welke soorten mentoren zijn er?

De particuliere mentor: een familielid van de betrokkene (echtgenoot, kind) of kennis.

De professionele mentor: iemand die van beroep mentor is en drie of meer betrokkenen begeleidt. Hij of zij moet aan speciale kwaliteitseisen voldoen. Dit kan ook een stichting zijn.

Welke soorten mentorschap bestaan er?

Doorlopend mentorschap: er zit geen einddatum aan het mentorschap.

Tijdelijk mentorschap: mentorschap over een afgesproken periode.

Hoeveel mentoren kan een betrokkene hebben?

Een betrokkene kan 1 of 2 mentoren hebben. Het is ook mogelijk om bewind en mentorschap te combineren. Voor het beheren van geldzaken zijn er naast mentorschap en bewind andere vormen van hulp mogelijk.

Wat kun je doen als je een klacht hebt over een mentor?

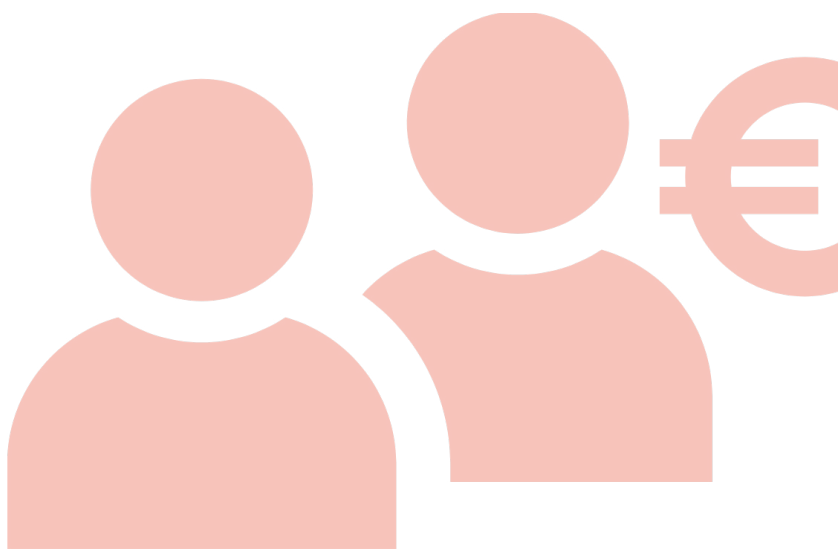
De rechter heeft het mentorschap onder toezicht. Bij klachten kun je een brief naar de rechtbank sturen. De rechter beoordeelt de klacht(en) en nodigt de partijen mogelijk allebei uit voor een zitting.

Bestaat er een register voor mentorschap?

Mentorschap wordt niet geregistreerd in een openbaar register.

Contact over mentorschap

De afdeling kanton of het bewindsbureau van de rechtbank behandelt alle zaken rondom mentorschap.

Bewindvoering

Zeven vragen en feiten over bewindvoering

Wat is bewindvoering?

Bewind is een vorm van hulp voor mensen vanaf 18 jaar die niet goed voor hun geldzaken en bezit kunnen zorgen. De rechter benoemt dan een bewindvoerder om te helpen. De bewindvoerder mag zelf worden gekozen. Dit kan een familielid of vriend zijn, of een professionele bewindvoerder. De rechter controleert jaarlijks het werk van de bewindvoerder.

Een persoon die onder bewind staat, blijft handelingsbekwaam. Dat houdt in dat deze persoon bijvoorbeeld zelf een testament mag schrijven en kan stemmen tijdens verkiezingen. Ook mag iemand die onder bewind staat gezag behouden over kinderen onder de 18 jaar.

Wat doet de bewindvoerder?

Een bewindvoerder is een persoon die door de rechter is aangesteld om financiële belangen van een ander te regelen, die hier (tijdelijk) zelf niet (meer) goed toe in staat is. De bewindvoerder bepaalt bijvoorbeeld het bedrag waarmee dagelijkse uitgaven worden gedaan. Ook bij grote uitgaven of het afsluiten van contracten is goedkeuring van de bewindvoerder - en mogelijk de rechter - nodig.

De bewindvoerder kan de persoon die onder bewind staat uit bescherming laten vermelden in het Centraal Curatele- en bewindregister, zodat bedrijven alleen na goedkeuring van de bewindvoerder

contracten kunnen aangaan. De rechter kan de registratie regelen als de persoon die onder bewind staat geld verspilt of door schulden in de problemen zit.

Welke soorten bewindvoerders zijn er?

Particulier bewindvoerder

Bij de aanvraag van bewind kan de persoon waarvoor bewind is aangevraagd zelf iemand aanwijzen die de geldzaken zal beheren. Denk aan een familielid, vriend of kennis. Als de rechter oordeelt dat deze persoon geschikt is om dat te doen, benoemt hij deze persoon tot bewindvoerder. Omdat deze persoon niet van beroep bewindvoerder is, wordt hij particulier bewindvoerder genoemd. Het is ook mogelijk om twee

bewindvoerders voor te stellen aan de rechter. Zij kunnen de taken dan samen uitvoeren en ook de taken verdelen. Als het nodig is, kan de rechter een taakverdeling vaststellen.

Professionele bewindvoerder

Is niemand in de omgeving geschikt om als bewindvoerder op te treden, dan kan een professionele bewindvoerder worden aangesteld. Een professionele bewindvoerder moet aan speciale kwaliteitseisen voldoen.

Bewind en/of een andere vorm van hulp

Naast bewind zijn er andere vormen van hulp mogelijk om geldzaken te beheren.

Soms is er bijvoorbeeld ook hulp nodig bij het nemen van beslissingen over persoonlijke zorg. Een combinatie van bewind en mentorschap is daarom mogelijk.

Volmacht of levenstestament in plaats van bewind

Volmacht is een juridische handeling waarbij een persoon een ander de bevoegdheid geeft om namens hem of haar bepaalde rechtshandelingen uit te voeren. Anders dan bij voogdij of bewind, waar alleen de vertegenwoordiger mag handelen, blijft een volmachtgever naast de volmachtkrijger (gevolmachtigde) bevoegd alle rechtshandelingen ook zelf te verrichten. Is de volmachtgever daartoe niet in staat, dan mag de persoon met de volmacht niet zelf de beslissing nemen. Het is dan noodzakelijk om bewind te regelen, zodat de rechter toezicht houdt.

Een levenstestament is een testament waarin wordt vastgelegd wie financiële, medische en persoonlijke zaken zal regelen als een persoon dit zelf niet meer kan.

Wie kan de aanvraag indienen?

De volgende personen of instellingen mogen een aanvraag tot bewind indienen:

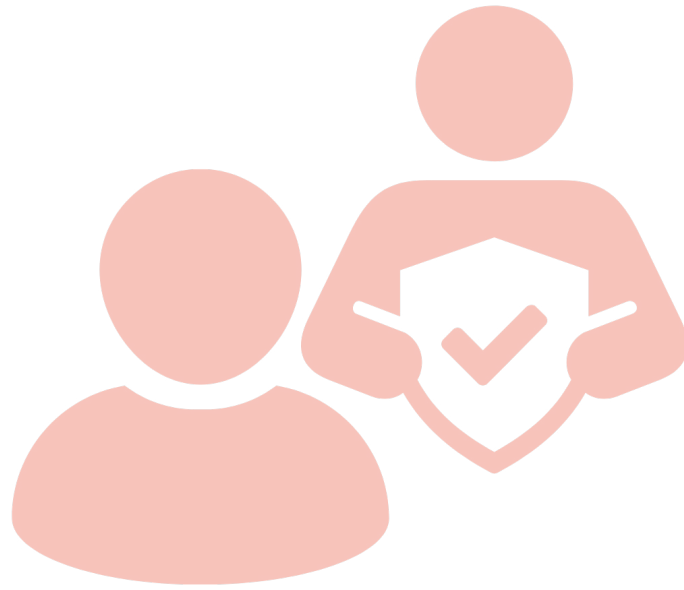
- de persoon voor wie het bewind is bedoeld (de betrokkene)

- de echtgenoot of andere partner
- familieleden (bloedverwanten) tot in de 4e graad; dit zijn ouders, grootouders, kinderen, kleinkinderen, broers, zussen, ooms, tantes, neven en nichten
- degene die het gezag heeft. Bijvoorbeeld de voogd, als de betrokkene nog jonger is dan 18 jaar (minderjarig)
- de curator of de mentor van de betrokkene
- de instelling die de betrokkene verzorgt of begeleidt
- de officier van justitie
- het college van burgemeester en wethouders van de woonplaats van de betrokkene. Het college kan bewind aanvragen als de betrokkene geld verspilt en/of in de problemen zit door schulden

Bewind aanvragen voor een kind met een verstandelijke beperking

Vanaf 3 maanden voordat een kind 18 wordt, kan bewind en eventueel ook mentorschap worden aangevraagd.

Deze tekst is gebaseerd op informatie van Rechtspraak.nl, Rocketlawyer.nl en de Rijksoverheid. Voor de volledige wet- en regelgeving verwijzen wij naar deze officiële bronnen.

Curatele

Acht vragen en feiten over curatele

Wat is curatele?

Curatele is een manier om iemand te beschermen die niet goed voor zijn geldzaken, bezit en persoonlijke zaken kan zorgen. De rechter stelt een curator aan die dit voor hem of haar doet. Iemand die onder curatele staat is handelingsonbekwaam. Hij mag bijvoorbeeld niet zelfstandig contracten afsluiten of gezag over kinderen hebben.

De rechter spreekt curatele alleen uit als de lichtere beschermingsvormen (bewind, mentorschap of een combinatie hiervan) onvoldoende zijn.

Hoe wordt de curatele opgestart?

Als de rechter een curator heeft benoemd, dan wordt dit vastgelegd in een beschikking (dit is een schriftelijke uitspraak). De curatele start op de dag van de uitspraak. De taak van de curator begint op de dag nadat de rechtbank de beschikking heeft verstuurd.

De griffie van de rechtbank:

- registreert de beschikking in het openbare Centraal curatele- en bewindregister, het CCBR
- publiceert de beschikking in de Staatscourant (officielebekendmakingen.nl)

Welke financiële zaken regelt een curator?

Taken die de curator voor de betrokkene uitvoert, zijn onder meer:

- controleren of de betrokkene zijn inkomsten ontvangt, zoals loon, pensioen, toeslagen, uitkeringen.
- betalen van de rekeningen
- het uitkeren van leefgeld aan de betrokkene voor zijn dagelijkse uitgaven
- belastingaangifte
- aanvragen van toeslagen en uitkeringen
- bijhouden van inkomsten en uitgaven in een administratie
- als de betrokkene veel geld heeft, beleggen met aandacht en zorg
- als de betrokkene schulden heeft, het aflossen van schulden

Welke persoonlijke zaken regelt een curator?

De curator regelt de persoonlijke verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding van de betrokkene. Indien de betrokkene daartoe in staat is, zal de curator de betrokkene zoveel mogelijk bij deze taken betrekken. Verder doet de curator het werk met respect voor de godsdienst, levensovertuiging of culturele achtergrond van de betrokkene.

De curator regelt onder meer de volgende taken:

- regelen van de zorg met zorgverleners en behandelaars

- persoonlijk contact onderhouden met de betrokkene
- de betrokkene ondersteunen of vertegenwoordigen tijdens gesprekken met zorgverleners, behandelaars of instellingen, en erop toezien dat zij zich aan hun afspraken houden
- in actie komen als de betrokkene niet de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft
- ingrijpen als een situatie niet goed is voor de betrokkene en hij of zij zelf niet in staat is om dit in te zien. Bijvoorbeeld als de gezondheid van de betrokkene achteruit gaat.

Bij ingrijpende situaties kan de rechter worden geraadpleegd.

De betrokkene begeleiden

De betrokkene is handelingsonbekwaam en mag of kan veel dingen niet zelf doen. Hij mag bijvoorbeeld geen gezag hebben over kinderen. Wil de betrokkene persoonlijke beslissingen nemen zoals trouwen of een testament afsluiten? In de wet staat of en onder welke voorwaarden de betrokkene bepaalde beslissingen kan nemen.

Uitzonderingen

De curator mag veel zaken regelen, maar daarop gelden enkele uitzonderingen. Heel persoonlijke zaken, zoals donorregistratie of het opstellen van een euthanasieverklaring, mogen niet door een curator worden bepaald.

Voor het verrichten van bepaalde handelingen heeft een curator toestemming

nodig van de rechter. Deze toestemming moet via een machtigingsverzoek worden aangevraagd. Toestemming is nodig voor:

- het doen van uitgaven die naar verwachting hoger zijn dan € 2.000, bijvoorbeeld voor onderhoud of inrichting van een woning (bij elkaar opgeteld) of een vakantie
- het verkopen van een woning of een stuk grond
- het huren of verhuren van een woning
- het lenen of uitlenen van geld
- het doen of aannemen van een schenking
- het beleggen van het geld van de betrokkene
- het beslissen over nalatenschappen
- het starten van een juridische procedure
- het afkopen van een verzekeringspolis

De rechter geeft na het indienen van het machtigingsverzoek toestemming of een afwijzing. Geeft de rechter toestemming voor de handeling, dan kan de handeling worden uitgevoerd. Bij toestemming voor een grote uitgave moeten de bonnen en rekeningen bij de eerstvolgende rekening en verantwoording worden meegestuurd.

Waarover moet de rechter worden geïnformeerd?

In de volgende gevallen moet de curator de rechter per brief informeren:

- bij overlijden van de betrokkene of de curator (ook als er een tweede curator is benoemd).
- bij verhuizing door de betrokkene of door de curator
- als de curator de taken voor lange tijd niet kan uitvoeren, bijvoorbeeld door ziekte
- als de curatele niet meer nodig is
- als de curator van mening is dat curatele een te zware vorm van hulp is en de curatele moet worden omgezet naar bewind en/of mentorschap
- als de betrokkene een erfenis krijgt
- als de curator taken (om welke reden dan ook) wil neerleggen

Verantwoorden bij de rechter

De rechter houdt toezicht op het werk van een curator. Daarvoor moeten de volgende documenten worden opgesteld:

- de boedelbeschrijving
- de rekening en verantwoording (jaarlijks)
- de 5-jaarlijkse evaluatie (in principe elke 5 jaar)
- de eindrekening en verantwoording (bij het einde van de curatele)

Deze tekst is gebaseerd op informatie van Rechtspraak.nl, Rocketlawyer.nl en de Rijksoverheid. Voor de volledige wet- en regelgeving verwijzen wij naar deze officiële bronnen.

